

PAPER DETAILS

TITLE: 2022 YILINDAKİ KORONAVİRÜS (COVID-19) HABERLERİNİN KARSILASTIRMALI
SÖYLEM ANALIZI

AUTHORS: Betül SABAHÇI

PAGES: 195-217

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3219512>

2022 YILINDAKİ KORONAVİRÜS (COVID-19) HABERLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI SÖYLEM ANALİZİ

Betül SABAHÇI
Bozok Üniversitesi, Türkiye
betul.sabahci@bozok.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0003-4178-5353>

<i>Atıf</i>	Sabahçı, B. (2023). 2022 Yılındaki Koronavirüs (Covid-19) Haberlerinin Karşılaştırmalı Söylem Analizi. Journal of Communication Science Researches, 3 (3), 195-217.
-------------	---

ÖZ

Koronavirüs (Covid-19) salgını, ortaya çıktığı ilk günden beri halkı tedirgin eden bir hastalıktır. Ancak 2022 yılında virüsün, değişime uğrayarak etkisini yitirmeye başladığı söylenebilir. Dolayısıyla konuyla ilgili yaşanan gelişmeler internet haberlerine değişik şekillerde yansımaktadır. İnternet gazetelerinde yer alan haberler, salgının ‘arttığını’ veya ‘bittiğini’ söyleyerek, salgının riskinin maksimize ya da minimize olmasına neden olmaktadır. 2022 yılındaki Koronavirüs (Covid-19) salgınının internet haberlerine yansımaları konu edinen bu çalışmanın amacı, bu yılda salgının seyrinin değişmesiyle birlikte bu haberlerin karşılaştırmalı analizini yaparak söylem bakımından sorunlarını ortaya koymaktır. Çalışmada, Teun van Dijk’in eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılarak, karşılaştırmalı olarak 6 haber metni analiz edilmiştir. ‘Gündem belirleme kuramı’ ve ‘Risk toplumu yaklaşımından’ da yararlanılarak yapılan bu araştırmada ele alınan haberler, en çok okunan internet gazetelerinden, araştırmanın konusunu en belirgin şekilde gösteren haberler seçilerek, incelenmiştir. Analiz sonucunda, haberlerde halkı ya çok rahatlatan, her şeyin geçtiğini söyleyen ifadeler yer almakta veya çok endişelendiren, toplumda kaygı uyandıran haberlerin yapılmış olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Koronavirüs Salgını İnternet Haberleri, Eleştirel Söylem Analizi.*

COMPARATIVE DISCOURSE ANALYSIS OF CORONAVIRUS (COVID-19) NEWS IN 2022

ABSTRACT

The coronavirus (Covid-19) epidemic is a disease that has worried the public since the first day it emerged. However, it can be said that in 2022, the virus began to lose its effect by undergoing a change. However, it can be said that in 2022, the virus began to lose its effect by undergoing a change. The news in the internet newspapers say that the epidemic is "increasing" or "ending", thus maximizing or minimizing the risk of the epidemic. The aim of this study, which deals with the reflection of the Coronavirus (Covid-19) epidemic in 2022 on the internet news, is to reveal the problems in terms of discourse by making a comparative analysis of these news with the change of the course of the epidemic this year. In the study, 6 comparative news were analyzed by using Teun van Dijk's critical discourse analysis method. The news covered in this research, which was also made using the 'Agenda setting theory' and 'Risk society approach', were examined by selecting the news from the most widely read internet newspapers that show the subject of the research in the most obvious way. As a result of the analysis, there are expressions in the news that either make the public very comfortable and say that everything has passed; or it is seen that there are news that worry a lot and cause anxiety in the society.

Keywords: *Coronavirus Epidemic, İnternet News, Critical Discourse Analysis.*

GİRİŞ

Koronavirüs, Ocak 2020’de Çin’deki Vuhan adlı eyalette ortaya çıkmış ve tüm dünyada etkisini göstermiş olan bir virüs türüdür. İnsandan insana nefes yoluyla çok kolay bir şekilde bulaşabilen bu hastalık, otaya çıktığı ilk günden beri halkı tedirgin eden bir salgına dönüşmüştür.

2022 yılında salgının seyrinin değişmesi ile birlikte meydana gelen gelişmeler, haberlerdeki söylem şeklini de değiştirmiştir. Kimi haberler; ‘salgın artıyor’ diyerek halkı endişelendirmeye sevk ederken, kimileri de ‘salgın bitti’ diyerek insanları rahatlatmaktadır.

Dolayısıyla haberlerin söylem şekliyle gündem belirlenmiş olmaktadır. Gündem belirleme kuramına göre, okuyucular/izleyiciler/dinleyiciler, medyada var olan haberlerden yalnızca bazı gerçekleri öğrenmekle kalmazlar. Bununla beraber, kitle iletişim aracının bir soruna ya da konuya ayırdığı yerin durumu veya zamanın süresi ile o sorunun ve konunun ne derece önemli olduğuyla ilgili çıkarımlarda da bulunurlar (Atabek, 1998: 155).

Bu kurama göre, bireyler ilk olarak medyada dolaşıma sokulan haberler aracılığıyla çevrelerinde meydana gelen olaylar, sorunlar veya gerçekler hakkında belli bir farkındalığa sahip olmaktadır. Ardından bu farkındalığa sahip olunan olay, sorun ve gerçekler hakkında daha fazla bilgi almaya ve bununla ilgili okuma, araştırma yapmaya başlamaktadır. Son olarak da, edinilen bilgiler bağlamında farkındalık oluşturulan bireyler üzerinde belli bir davranış değişikliği ortaya çıkmaktadır (Kılıç, 2020: 94).

Haberlerin söylemi, bir yandan gündemi belirlerken, bir yandan da bireylerin duygularını ve bununla birlikte de davranışlarını etkilemektedir. Buna göre haber söyleminin, olayları belli şekillerde anlama ve anlatma biçimi olduğu söylenebilir.

Söylem, dilbilimciler tarafından değişik şekillerde tanımlanmakla beraber içlerinde en çok kullanılan tanım “birbirine bağlanmış olan ve birden çok cümleyi içerisinde barındıran dil parçası” şeklinde olanıdır. Söylem kimilerine göre, kısaca konuşma olarak da tanımlanır. Sosyolojide ise söylem, inanç sistemleri ve değerler konusundaki konuşma biçimini ifade etmek için kullanılır. Örneğin, kapitalizm söylemi gibidir. Söylem aslında, bir kuruma ya da metne anlam veren sistematik şekilde düzenlenmiş ifadelerdir (Fowler, 1991: 42).

Risk ise belirsizliği anlatır. Ulrich Beck tarafından ortaya atılan Risk Toplumu ifadesi, belirsizlik durumu yaşayan ya da bir şekilde belirsizlik durumları oluşturulmuş toplumları kapsamaktadır. Medya, bazı durumlarda belirsiz yayınlar yapmaktadır ve böyle durumlarda bireyler kendilerinin risk altında hissetmektedir. Bu durum özellikle Covid 19 sırasında fazlaca yaşanmıştır. Özellikle 2022 yılının bahar ve yaz aylarında bu tür belirsiz ya da kararsız haberlerle karşılaşmıştır.

Bu çalışmada, 2022 yılındaki salgınla ilgili halkı endişelenmeye ve rahatlatmaya sevk edebilecek internet haberleri, Teun van Dijk’in eleştirel söylem analizi yöntemi ile incelenmeye alınmıştır. 2022 yılında salgının seyrinin değişmesi haberlere de değişik şekillerde yansımıştır. Bu nedenle bu tartışmalar, böyle bir çalışmanın yapılmasını gerekli kılmış, aynı zamanda bu araştırmayla ilgili ileride bu yönde yapılacak olan çalışmalara da ışık tutmak amaçlanmıştır.

Covid 19 ya da Koronavirüs sürecindeki haberleri konu alan çalışmalara bakıldığında; ilk olarak 2020 yılında yayınlanmış olan “Toplumsal Gerçeklikten Kaçış: Covid-19 Sürecinde İnternet Magazin Haberlerinin Gündemi” adlı çalışma ele alınabilir. Ayhan ve Demir’in yapmış olduğu bu çalışmada, salgın sürecinde en çok ziyaret edilen ilk üç haber sitesi olan hurriyet.com.tr, sabah.com.tr, sozcu.com.tr haber sitelerinin 11 Nisan 2020 tarihinden 11 Mayıs’a kadar olan bir aylık süreci içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgulara göre, incelenen haberlerin toplumsal gerçeklikten uzaklaştırıcı tarda haber yapıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca ele alınan haberlerde söylem ve gerçeklik arasındaki

ilişkinin sağlanamadığı ve magazin haberlerinin ciddi haberleri bile yüzeysel şekilde ortaya koyduğu belirlenmiştir (Ayhan ve Demir, 2020: 1568).

Bir başka çalışma, ‘Yanlış Bilgi Salgını: COVID-19 Salgını Döneminde Türkiye’de Dolaşıma Giren Sahte Haberler’ başlıklı olmaktadır. Bu çalışmada, içerik analizi yöntemi kullanılarak, Türkiye’deki 3 doğrulama platformunun salgının ilk 5 ayını kapsayan dönemde yayılan yanlış bilginin yoğunluğu, kaynağı ve türü gibi konular ortaya konmuştur. Bulgulara göre, en fazla yanlış bilginin virüsün özellikleri, etkileri ve tedavisiyle ilgili uygulamalar, komplo teorileri ya da kehanet iddialarına olan ilginin arttığı belirlenmiştir (Akyüz, 2020: 411).

Diğer bir çalışma ise, ‘Pandemi ile İlgili Haberlerde Söylem Analizi: En Çok Tıklanan Haber Sitelerinde Tematik Yapı Üzerine Bir İnceleme’ başlığıyla yayınlanmıştır. Bu çalışmada, günlük en çok tıklanan haber sitelerinde pandemi ile ilgili haberlerin nasıl verildiği Teun van Dijk’in söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Haberlerde sadece günlük vaka sayılarının verilmesinden yola çıkılarak yapılan bu makalede, zamanla bilginin anlamsız hale geldiği ve haberin amacından uzaklaştırıldığı belirtilmektedir (Çelik, 2021: 45).

Covid 19 haberlerini konu alan bir başka çalışma da yine 2021 yılında yayınlanan, ‘Medyanın Haber Verme İşlevi ve Covid-19 Virüsü: Gençler Korona Pandemisinde Medyanın Haber Verme Fonksiyonunu Nasıl Kullandı?’ adlı çalışmadır. Bu çalışmada, 2020 yılının ilk yarısında gençlerin pandemi ile ilgili haber ve bilgileri alırken medyayı nasıl kullandığı ve medyanın haber verme fonksiyonu ile ilgili neler düşündüğü araştırılmaya çalışılmıştır. İstanbul’da 271 üniversite öğrencisine anket uygulanmış ve buna göre, medyanın haber verme sürecinde başarılı olduğu tespit edilmiştir (Kuyucu, 2021: 337).

Son olarak, 2021 yılında yayınlanan ‘Haber Sitelerinin Covid-19 Aşılarına Yönelik Yaklaşımı ve Haber İçeriklerinin Değerlendirilmesi’ başlıklı makale örnek gösterilebilir. Bu çalışmada, farklı internet haber sitelerinin Covid 19 aşlarıyla ilgili yaptığı haberler, içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Bu araştırma ile haber sitelerinin aşılarla ilgili bir uzlaşma içerisinde olmadıkları, kendi yayın politikalarını haberine yansıttıkları belirlenmiştir (Topsakal ve Ferik, 2021: 370).

İncelenen çalışmalara bakıldığında, bu konuyla ilgili daha çok 2020 ve 2021 yılında çalışma yayınlandığı, 2022 yılında ise çok az sayıda çalışma bulunduğu saptanmıştır. 2022 yılındaki haberleri konu alan bir çalışma ise daha önce yapılmadığı belirlenmiştir. Yine söylem analizi yöntemi kullanılarak haberlerin analiz edildiği az sayıda çalışma olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, 2022 yılındaki koronavirüs haberlerini konu alan bir çalışmanın daha önce yapılmamış olduğu, dolayısıyla bu araştırmanın bu noktada önem kazandığı söylenebilir.

Kuramsal Çerçeve

Maxwell E. McCombs ve Donald L. Shaw tarafından ortaya atılan ‘‘Gündem Belirleme Kuramı’, 1968 yılında Amerika Birleşik Devleti (ABD) başkanlık seçimi döneminde yapılan bir çalışma ile tanımlanmıştır.

Bu dönemde medya gündemindeki konuların önem sıralamasıyla, yine aynı konuların Chappell Hill’deki kararsız seçmenlerin zihinlerindeki önem sıralaması arasında her hangi bir ilişki olup olmadığını sorgulayan bu çalışmada McCombs ve Shaw ‘gündem belirleme’ kavramını ortaya atmışlar ve kitle medyasının bir işlevi olarak da söz etmişlerdir (McCombs ve Shaw, 1972: 177).

Burada bahsedilen kitle medyası olarak; gazete, televizyon ve haber içerikli dergiler seçilmiştir. McCombs ve Shaw’un gündem belirleme araştırmalarında öncü olarak belirlenmelerinin sebebi, medya ile kamu gündemlerinin konu hiyerarşisi bakımından karşılaştırma yapmaları ve bunu ‘gündem

belirleme' olarak adlandırmalarından dolayıdır. Böylece bu araştırmayla birlikte medyanın gündem belirleme işlevi, ilk kez bu adlandırmayla ortaya konmuştur.

Çalışma sonucunda, medyada önem verilen konular ile seçmenlerin önem verdiği konular arasında bir kesişme söz konusu olduğu, fakat seçmenlerin önemli buldukları konuların şekillenmesinde medyanın mı etkili olduğu yoksa sadece kamuoyu gündemini mi yansıttığının tam olarak belirgin olmadığı saptanmıştır (McCombs ve Shaw 1972: 178).

1960'lardan beri aktif olarak kullanılan bu yaklaşım, medyanın genel olarak gazetecilik kurallarıyla, belirli konuları belirli uzunlukta ve kapsamda izleyiciye/okuyucuya aktararak onların gündemini belirledikleri üzerinedir. Günümüzde toplum üzerindeki medya etkilerini belirlemeye yönelik çalışmalarda gündem belirleme yaklaşımı, bir teori niteliğinde sık sık kullanılmaktadır. Böylelikle okuyucu/izleyici gündeminde yer bulmayan haberlerin medyada kendilerine yer bulması üzerine derinlemesine analiz yapabilmek mümkün olabilmektedir (Kuyucu, 2016: 327).

Medyanın bireylere ne düşünmesi gerektiğinden ziyade nasıl düşünmesi gerektiğine vurgu yapan gündem belirleme yaklaşımı, haber medyasının odak noktasında yer alır. Bu bağlamda, kitle iletişim araçlarıyla kamuya seslenilir ve bu sırada gerçek olan bilgiler yerine, medya tarafından işlenmiş olan bilgiler sunulur. Bu anlamda, haber medyası için önemli olan bilgiler, halk için de önemli hale getirilir ve dolayısıyla medya tarafından belirlenmiş olan konular kitlelerin de gündemine yerleşir. Medya araçlarının kendi içeriklerinde yer vermedikleri haberler, kamuoyu tarafından bilinmez ve konuşulmaz. Çünkü gündem belirleme yaklaşımına göre, kitle iletişim araçları, kamuyu ilgilendiren olayları olduğu gibi yansıtmak yerine, onları istediği gibi şekillendirir ve sunar (Kütükoğlu, 2021: 213). Ayrıca kamuoyu oluşturma süreci, kitle iletişim araçlarının ikincil amacı olarak belirtilebilir. Gündem belirlemeden bir kamuoyu oluşturma sürecinin gerçekleştirilmesi imkânsız gibi görünmektedir. Nitekim gündem olarak belirlenmiş olan her konunun, kamuoyunda bir tutum ve davranış değişikliği oluşturmaya ve bu bağlamda toplumda bir kanaat yaratması amaçlanmamaktadır. Kamuoyu oluşturma sürecinde en etkili olan nokta, gündemi meşgul eden veya etmesi beklenen konunun, kamunun önem sıralamasında edinmiş olduğu yerdir. Dolayısıyla kamuoyu oluşturma sürecinin ilk aşamasının ve en önemli basamağının gündem belirleme olduğu ifade edilebilir (Kurttaş, 2019: 243).

Koronavirüs sürecinde de Türkiye'de 2020 ve 2021 yılında virüsün etkileri, belirtileri ve konulmuş olan yasaklar gündem olurken, 2022 yılının başında aşılamayla birlikte virüsün etkisinde oluşan değişim, kaldırılan yasaklar ve verilen bilgilerin sadece sayılardan ibaret olması gündemi oluşturmuştur. Yine bu yılın bahar ve yaz aylarında ortaya çıkan haberlerde bir kararsızlık gözlenmektedir. Bu haberlerden bazıları riskin 'devam ettiğini' söylerken, bazılarıysa 'riskin ortadan kalktığını' söylemektedir. Böylece toplumun da gündemi değişmiş ve kimileri arabada tek başına giderken bile maske takmıştır, kimileriye hiç korkmadan kalabalık grupların içinde yer alabilmektedir. Bu bağlamda medya tarafından oluşturulmuş olan bu belirsizliğin, halka da yansıtıldığı söylenebilir.

Belirsizlik olarak tanımlanan risk, olumsuz şeylerin olabileceği noktasında olasılıkları da bildirir. 'Risk toplumu' ise kontrolden çıkmış ve belirsizlikten başka bir gerçeğin olmadığı toplumları anlatır. Hızla artan teknolojik gelişmeler ve modernleşme, toplumların bu gelişmelere yine hızlı bir şekilde uyum sağlamaya çalışmasıyla ve oluşturulan belirsizlikler esas olarak yeni bir küresel risk ortamı oluşturmaktadır.

Ulrich Beck tarafından kavramsallaştırılan risk toplumunda medya, sosyal ve ekonomik gücü elinde bulundurarak, bilgiyi yeniden yapılandırır ve toplum içerisinde yayılmasını sağlar. Bilgiyi yapılandırırken oluşturduğu güvensizlik, gerilim ve belirsizlikten kazanç elde eder (Beck, 1992: 46). U. Beck, risk toplumu (risk society) yaklaşımı ve 1992 yılında yazmış olduğu, aynı isimli kitabıyla, modern sonrası dönemin yoğun olarak risklerin olduğu bir sosyal yapıyı oluşturduğunu iddia eder. Temel olarak toplumda güven sorunundan kaynaklanan bu durum, aslında moderniteyi de hazırlayarak, bireycilik ve

kapitalizmin yarattığı ‘bencillik’ süreçlerinin son biçimini verdiği bir toplum modeli sunar. Buna göre, toplumun gerek eğitim ve iş hayatı, gerekse kişisel veya ailevi güvenliği her an risk altındadır. Maddi, politik ve psikolojik şartlar toplum bireylerinin her daim bir şeylerini kaybetme korkusuyla yaşamasına neden olmaktadır (Alkın, 2017: 36).

U. Beck’in bu yaklaşımıyla ilgili olarak vurgulanması gereken önemli bir nokta da risk toplumunda, sınıfsal mücadelenin sona ermesine yönelik argümanın, sınıflı toplumun tamamıyla ortadan kalkacağını varsaymadığıdır. Sınıflı toplumla, risk toplumundaki eşitsizlikler paralellik gösterebilir, fakat modernleşme riskleri, sınıfsal kategorilerle anlaşılamayacak kadar toplumsal bir dinamiğe sahiptir ve üstelik sınıf kültürü ve bilincinde çözülme oluşturmaktadır. Bu bağlamda, yeni toplumsal farklılıklar ve çatışmalar, sınıflı toplumun dinamiklerine bağlı kalmamaktadır. Buna göre, risk toplumları, tam olarak sınıflı toplumlar değildir ve çatışmaları ise sınıf çatışmaları olarak adlandırılamaz. Sanayi toplumunda bireylerin sınıfsal konumunu ve bağlılıklarını belirleyen temel unsur, üretim araçları karşısındaki konumu ve üretim ilişkileriydi. Ancak U. Beck’in tanımladığı risk toplumunda, bireyin toplumsal konumunu riskler karşısındaki “mağduriyeti” belirlemektedir (Timur, 2017: 190). Beck’in ortaya attığı risk toplumu kuramı sadece ülkesini veya Kıta sosyolojisini etkilemekle kalmamış, farklı ülkelerdeki çalışmaları ve farklı düşünürlerle yaptığı araştırmalar ile çok daha geniş çapta tanınmıştır (Çuhacı, 2007: 131).

Koronavirüs (Covid 19) Salgını

Çin’in Vuhan adlı eyaletinde ortaya çıkan Koronavirüs ya da Covid-19 salgını, ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan bir hastalıktır. 13 Ocak 2020’de tanımlanmış bu hastalık, insandan insana bulaşarak diğer ülkelere de hızla yayılmıştır.

Salgın sürecinin başında, hastalığın bu alandaki deniz ürünleri ve hayvan pazarlarında bulunan ürünlerden bulaştığı tespit edilmiştir. Daha sonra insandan insana bulaşarak, başta Vuhan şehri olmak üzere Hubei eyaletindeki diğer illere ve Çin Halk Cumhuriyeti’ndeki eyaletlere ve diğer tüm ülkelere yayılmıştır. Koronavirüsler, hayvanlarda ya da insanlarda hastalığa sebep olabilecek büyük bir virüs topluluğudur. Bireylerde, bazı koronavirüslerin soğuk algınlığından Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS) ve Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS) ve benzeri gibi daha şiddetli hastalıklara kadar solunum yolu enfeksiyonlarına neden olduğu bilinir. Yeni koronavirüs hastalığına SAR-CoV-2 virüsü sebep olmaktadır (bilgi.hayatadestek.org)

Salgının belirtilerinin; öksürük, ateş, eklem ağrıları ve soğuk algınlığı gibi belirtiler olduğu söylenmektedir. Bu salgında görülen başka bir tehlike ise, hastalığın bazı kimselerde hiçbir belirti vermemesidir. Hastalığı kapmış ancak hiçbir belirti göstermeyen kişiler toplu ortamlarda rahatça gezinip habersizce hastalığı bulaştırmaktadır ve bu şekilde hastalık sessiz sedasız yayılmaya devam etmiştir. Hastalığı kapmış olan bireylerin öksürmeleri ve aksırmaları ile ortalığa saçılan damlacıkların solunması ile hastalık bulaşmaktadır. Ayrıca hastaların solunum parçacıklarıyla kirlenmiş yüzeylere dokunulmasından sonra ellerin yıkanmamış bir şekilde yüz, burun, göz ya da ağıza götürülmesiyle de virüs alınabilir. Bu açıdan, elleri yıkamadan göz, burun ya da ağıza temas etmek bulaşma riskini artırmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı Covid-19 Bilgilendirme Platformu).

Yine bu bakımdan önemli olan nokta da maskelerdir. Özellikle toplu olarak durulan yerlerde kullanılan maskeler, salgının artmasının önlenmesinde yardımcı bir etken olmuştur. Kalabalık yerlerde bulunmamak, mümkünse evden çalışmak ve kalabalık ortama girileceği zaman maske takmak ve sık sık elleri yıkamak ya da dezenfekte etmek salgın sırasında alınabilecek önlemler arasında sayılabilir. Salgınla ilgili olarak en temel gelişme yapılan aşı uygulamalarıdır. Tüm dünyada Covid-19 ile ilgili yapılan aşı uygulamasına geçilmesiyle salgının seyrinde azalma olduğu gözlemlenmektedir. Yapılan aşılar sayesinde, hem tüm dünyada hem de Türkiye’de aktif olan vaka sayıları ve ölüm oranları giderek azalma göstermiştir (Uyanık, 2021: 185).

Hastalığın yol açtığı ilk ölüm ise 9 Ocak 2020’de meydana gelmiştir. Aslında bilimsel çalışmalar, virüsün kayıtlarda gösterildiğinden daha fazla kişiye bulaştığını ancak bazı kişilerde virüsün henüz tespit edilmediği tahmin etmektedir (Vikipedi Özgür Ansiklopedi).

Salgın Sırasında İnternet Haberlerinin Seyri

Geleneksel gazetelerin internet ortamında yayınlanmasıyla birlikte ortaya çıkan habercilik türüne internet haberciliği denilmektedir. Sanal habercilik, online habercilik, çevrimiçi habercilik gibi adlarla da anılan internet haberciliği, getirdiği birçok avantajla hem okuyuculara hem de gazetecilere çok büyük kolaylıklar sağlamıştır.

İnternet haberciliği, fotoğraf, video, metin, grafik, ses vb. farklı medya uygulamalarına yer veren ve bununla beraber çeşitli bilgi kaynakları aracılığıyla kapsamlı ve detaylı bir enformasyon olanağı sunan bir habercilik türüdür. Aynı zamanda haberlerin arşivlenmesini de sağlayan, enformasyonu bireysel ve toplumsal kullanıma açan en önemlisi de haberlere ulaşılmasında hız kazandıran ve bütün bunların internet üzerinden yapılmasına imkân tanıyan bir teknoloji haberciliğidir. İnternet haberciliğinin gün geçtikçe kurumsallaşan ve oldukça yaygın hale gelen bir meslek çeşidi olduğu, aynı zamanda internetin de sürekli olarak kendini güncelleyen bir alan olduğu düşünüldüğünde, internet haberciliğinin zaman içerisinde kendine özgü belirli özelliklerinin ortaya çıktığı söylenebilir (Dolgunyürek, 2018: 210).

İnternet haberciliği, kendine özgü bu özellikleri sayesinde habere ve bilgiye ulaşmada beraberinde birçok avantaj ve kolaylık da getirmiştir. İnternet haberciliği; hızlılık, etkileşim, anıdalık, arşivleme olanağı, kitlesizleştirme, güncellik, multimedya gibi daha pek çok özelliği içerisinde barındırmaktadır. Covid-19 salgınıyla birlikte bireyler evde daha çok vakit geçirmek zorunda kalmıştır. Buna bağlı olarak da internet kullanımı artmıştır. (TRT Haber, Toprak B.). Bireyler internetten haber ve bilgi paylaşımı yapmanın yanı sıra, alışveriş, bankacılık işlemleri gibi pek çok işlemi yapmayı alışkanlık haline getirebilmiştir. Hatta bu dönemde internetten alışveriş yapanların sayısında da artış gözlenmiştir. Aynı zamanda, alışveriş sitelerinin sayısı da artmıştır.

Covid-19 salgınının başından beri her sektör kendi içerisinde çeşitli olumsuzluklarla karşı karşıya kalmıştır. Buna karşılık internet haberciliği alanında, türlü fırsatlar oluşmuş, iletişim ortamları ve bununla beraber haber alma süreçlerinde dönüşüm yaşanmıştır. Öyle ki, yaşanan bu dönüşüm toplumsal ilişkilerimizden, ailevi ilişkilerimize, tüketim alışkanlıklarımızdan iletişim mecrasına kadar birçok alanda temel değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Değişikliklerin en fazla yaşandığı alanlardan biri, yeni Covid-19 salgınıyla sağlık iletişimi konusunda meydana gelmiştir. Yeni Covid-19 salgınıyla beraber alınan karantina önlemleriyle bireyler, haberleri internet sitelerinden daha fazla takip etmeye başlamıştır ve anlık haber alma ihtiyaçları pandeminin gidişatına göre gün geçtikçe artış göstermiştir. Medya, içerisinde bulunduğu çeşitli gelişmelere sürekli bir şekilde ayak uydurmakta ve dönüşümler yaşamaktadır. Bu dönüşümlerin esas araçlarından biri olan dijital habercilik, kısa sürede her kesimden bireye ulaşması ve dünyanın her yerine erişme imkânı sağlaması bakımından oldukça önemlidir. İnternet haberciliği, sağlamış olduğu olanaklar sayesinde, Covid-19 salgını sırasında da insanlar için ilk haber kaynağı olma yolunda varlığını devam ettirmektedir (Uyanık, 2021: 185). Aynı zamanda bu dönemle birlikte, internet kullanım oranları da artış göstermiştir (tuik.gov.tr):

Tablo 1: Salgın sırasında internet kullanım oranları

Yıllar	Türkiye genelinde internet kullanımının nüfusa göre oranı	Türkiye genelinde sosyal medya kullanımının nüfusa göre oranı
2020	%77,7	%64,0
2021	%81,4	%80,0
2022	%82,7	%80,8

Tablo 1’de 2020 yılından, 2022 yılına doğru Türkiye’de internet kullanımının nüfusa göre oranları ve sosyal medya kullanım oranları verilmiştir. Tabloya göre, salgın sırasında evde kalınan süre arttığı için, internette vakit geçirilen sürelerin de arttığı söylenebilir. Ayrıca bu verilere göre, bireylerin salgınla ilgili haberleri, daha çok internetten almaya çalıştıkları söylenebilir.

Günümüzde gündemi fazlaca meşgul etmekte olan Covid-19 salgını ile ilgi bilgi alma noktasında internet haberciliğine olan ilgi artmıştır. Dolayısıyla pandemiyle ilgili oluşturulmakta olan haberler; günlük gelişmeler, alınan yeni kararlar ve uygulamalar çerçevesinde güncellenerek devam etmektedir. Bu süreçte yazılı basının tirajlarında daha fazla düşüş yaşanmıştır ve bununla birlikte internet haberciliğinde ise tıklanma oranı daha da artmıştır. Buna göre, bireyler yazılı basın yerine internet haberciliğini kullanarak güncel haberlere ulaşmayı tercih etmiş ve bireylerin bu salgın döneminde tüm dünyada meydana gelen gelişmeleri anlık olarak takip etmek istedikleri söylenebilir.

Yöntem

Çalışma kapsamında seçilen 6 adet internet haberini incelemek için yöntem olarak, eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Eleştirel söylem analizinde söylemin kurulması için internet haberlerinde nasıl bir dil kullanıldığının makro ve mikro yapı bakımından çözülmesi yapılmıştır. İncelemeye alınan haberlerin başlıkları, haber girişleri ve ana metinleri tek tek ve bir bütün olarak van Dijk’in eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılarak incelemeye alınmıştır.

Araştırmada ele alınan haber başlıkları, internet gazeteleri ve tarihleri tablo 2’de şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 2: Ele alınan haber başlıkları, internet gazeteleri ve haber tarihleri

Endişeye Sevk Edebilecek Haberler		
Haber başlıkları	İnternet gazetesi	Tarih
Coronada haftalık vaka sayıları açıklandı! Katlanarak artıyor	(www.sozcu.com.tr)	20 Temmuz 2022
Son tabloda korkutan artış! ‘Kovid bitmeden hemen gevşedik’	(www.milliyet.com.tr)	21 Temmuz 2022
Covid-19 vakaları yükselişte: ‘Maskeler erken çıkarıldı’	(www.cumhuriyet.com.tr)	26 Haziran 2022
Rahatlamaya Sevk Edebilecek Haberler		
Haber başlıkları	İnternet gazetesi	Tarih
SON DAKİKA Bakan Koca’dan koronavirüs açıklaması: Hastalık grip gibi seyrediyor	(www.sabah.com.tr)	28 Haziran 2022
Kovid’in izleri siliniyor	(www.sabah.com.tr)	4 Haziran 2022
Bakan Koca: 21 ilde yoğun bakım hastası yok	(www.oncevatan.com.tr)	22 Nisan 2022

Araştırmada tabloda görüldüğü gibi, halkı endişelenmeye ve rahatlamaya sevk edebilecek haberler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Haberler seçilirken, sosyal medya haberi olmamasına dikkat edilmiş, incelenen haberler internet gazeteleri haberleri arasından seçilmiştir. Böylece sadece internet gazeteleri haberleri incelenerek bir sınırlandırmaya gidilmiştir. Dolayısıyla araştırma evreni, 2022 yılı bahar ve yaz aylarında koronavirüs ile ilgili yapılan internet gazeteleri haberlerinden, halkı endişelenmeye ya da rahatlamaya sevk edebilecek haberlerdir. Çalışmanın örneklemini ise, Tablo 2’de başlıkları yer alan haberler oluşturmaktadır.

Van Dijk’in eleştirel söylem analizi, medyada yer alan haberlerin söylem yapılarını ele almak ve analiz etmek için iletişim çalışmalarında sıkça kullanılmaktadır. Özellikle haberlerde ideolojileri ortaya çıkarmak için kullanılan farklı söylem yapıları, bu analizle beraber değerlendirilmeye çalışılır.

Medya mesajları, özgün metinlerden ve konuşma türlerinden oluşmaktadır. Söylem analizinin disiplinler arası kuram ve yöntemleri, medya mesajlarının yapılandırılmasında daha sistematik ve açık bir şekilde kavranması için daha uygun hale getirilir. Söylem analizi, disiplinler arası bir uygulama olduğu için, bu yapısal kavramayı algısal ve sosyokültürel bağlamında çeşitli özelliklerle de ilişkilendirebilme olanağı bulunmaktadır (van Dijk, 2007: 164).

Eleştirel söylem analizinin belirgin özelliklerinden biri, metinleri ve konuşmaları, söylemin farklı düzey ya da boyutlarını yorumlamak için geliştirilmiş olan kuramlarla anlatılmasını sağlamasıdır. Bu şekilde, her ne kadar göstergebilim, klasik dilbilim, göstergelerin şekli ve anlamı arasında köklü bir ayrım yapılsa bile, günümüzde söylem analizi metnin ve konuşmanın son derece karmaşık bir yapıda olduğunu kabul etmektedir. Bu yüzden de söylem analizi; fonolojik, fonetik, grafik, stilistik, morfolojik, üst-yapısal, sentaktik, retorik, konuşmaya ait, etkileşimci, pragmatik ve diğer bütün yapı ve öğelerin ayrı ayrı; bunun dışında da birbirleriyle de ilişkilendirilmiş çözümlemelerini gerektirmektedir. Bu yapıların her birinin kendilerine ait özel bir yapıları bulunmaktadır. Bu özel yapılar, kullanımlarının ve iletişimin geniş bağlamlarında olduğu gibi, tümcelerın geleneksel ve dilbilimsel sınırlarının hem içerisinde hem de dışarısındaki diğer düzeylerde yorumlanabilir ve işlenebilir (van Dijk, 2007: 166).

Eleştirel söylem analizi, araştırmalarda farklı söylem yapılarını ele alıp incelemek için kullanılmaktadır. Bu analiz aynı zamanda, araştırmanın verilerini, nitel olarak ölçmek için de ortaya atılan bir yöntemdir. van Dijk’a göre, eleştirel söylem incelemesi, makro ve mikro yapılar olarak iki bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler başlıklar halinde Tablo 3’te şu şekilde gösterilebilir (Özer, 2011: 85):

Tablo 3: T. van Dijk’in geliştirdiği eleştirel söylem analizi tablosu

A) Makro Yapı	1.Tematik Yapı		a) Başlıklar	
			b) Haber girişleri ve spotlar	
			c) Fotoğraflar	
	2.Şematik Yapı		a) Durum (Ana olayın sunuluş şekli, sonuçlar, ardaan ve bağlam bilgileri)	
			b) Yorum (Haber kaynakları ve olay taraflarının yaptığı yorumlar)	
B) Mikro Yapı	1.Sentaktik çözümleme	2.Bölgesel uyum	3.Sözcük seçimleri	4.Haber retorığı
	a) Cümle yapılarının aktif ve pasif olması	a)Nedensel ilişki		a)Fotoğraf
	b) Cümle yapılarının basit ve karmaşık olması	b)İşlevsel ilişki		b)İnandırıcı bilgiler
		c)Referansal ilişki		c)Görgü tanıklarının ifadeleri

Tabloya göre, makro yapı kapsamında, tematik ve şematik olarak iki farklı yapı bulunmaktadır. Mikro yapıda ise, sentaktik çözümleme, sözcük seçimleri ile bölgesel uyum ve haber retorığı incelemesi yapılır. Haber söylem olarak düşünüldüğünde, üretim aşamasında ve eşik bekçileri, haberde kaynak ya da aktör durumundaki iki kademeli yapının içinde söylem oluşturan, haberin şematik ve tematik yapısını

yaratanlar bulunmaktadır. Şematik yapı, eşik bekçileri aracılığıyla kurulurken; tematik yapı haber kaynakları ya da aktörleri tarafından oluşturulur (Rigel, 2000: 191).

van Dijk’a göre, söylem ile toplumsal denetimin önemli koşullarından biri söylemin denetlenmesi ve üretilmesidir. Bu nedenle, temel sorular; “hangi durumlarda, kim, kime, neyi, nasıl söyleyebilir ya da yazabilir? Farklı söylem şekilleri veya türlerine ve söylemin üretim araçlarına ulaşabilme imkânına kimler sahiptir?” şeklinde belirlenir (van Dijk, 1999: 335).

Haber üretiminin ideolojisi, sadece haber metninin üslubu ve içeriği ile sınırlandırılmadığı söylenebilir. Bunun dışında haber toplama, haber kaynaklarından yeterince bilgi alma, başka habercilerle konuşma, yeni iletişim teknolojilerini iyi bir biçimde kullanma ve profesyonel uygulamaların düzenlenmesini de içerisinde barındırmaktadır.

Haber metinlerinin profesyonel ve aynı zamanda diğer toplumsal ideolojileri, temel olarak kimlerin araştırılacağını/dinleneceğini/gözleneceğini, kimden görüş alınacağını ya da kimlerden söz edileceğini düzenlemektedir. Bu nedenle de günlük haberleri ve gazete veya televizyon programı yapmayı amaçlayan birçok uygulamanın kendisi ideolojiye dayanan şekilde olabilir (van Dijk, 2003: 47).

Haberler genel olarak ideolojileri yansıttığı için söylemlerin altında yatan mesajları da ele alıp incelemek gerekmektedir. 2022 yılı beraberinde koronavirüs ile ilgili tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Haberlerde yer alan bu tartışmaları incelemek için kullanılacak en iyi yöntemlerden birinin eleştirel söylem analizi yöntemi olduğu söylenebilir.

Amaç ve Kapsam

Koronavirüs salgını haberlerini konu alan bu çalışmanın amacı, halkın endişelenmesine ya da rahatlamasına neden olabilecek haberlerin karşılaştırmalı söylem analizini yaparak, seçilen haberler üzerinden 2022 yılındaki salgın haberlerinde söylem bakımından ne gibi sorunlar yer aldığını ortaya koymaktır. Salgın sırasında haberler genel olarak salgının seyri hakkında bilgi vermeye yöneliktir. Ancak 2022 yılında salgının seyrinin değişmesi, internet haberlerinin de yön değiştirmesine neden olmuştur. Bu dönemdeki haberler, bir yandan salgının arttığını söylerken, bir yandan da salgının bittiğini belirtmektedir. Böyle yaparak haberler, halkın değişik davranışlar göstermesine neden olmaktadır. Halkın bir kısmı, yalnızken bile maske takma ihtiyacı duyarken, diğer bir kısmı da kalabalıklara çok rahat bir şekilde karışmaktadır. Dolayısıyla haberlerin gündem değiştirmesiyle birlikte, halkın gündemi de değişmektedir. Buna göre, araştırmanın varsayımlarını şunlar oluşturmaktadır:

- a. Haberler halkın gündemini oluşturmaktadır.
- b. Haberler insanların karar almalarında etken oluşturmaktadır.
- c. 2022 yılında salgının seyrinin değişmesiyle birlikte verilen haberler de yön değiştirmiştir.
- d. Haberlerin yön değiştirmesi insanların duygu ve düşüncelerine yansımaktadır.
- e. Gündemin değişmesi ve haberlerde bir belirsizliğin olması risk toplumunun oluşmasını sağlamaktadır.

Çalışmanın kapsamı, 2022 yılındaki Covid-19 salgını ile ilgili internet haberleri oluşturmaktadır. Araştırmayı sınırlandırmak için ise, 2022 yılında özellikle bahar ve yaz aylarında yer alan internet gazeteleri haberlerinden Covid-19 salgını ile ilgili halkta endişe, kaygı oluşturan ya da rahatlamasına sebep olabilecek haberler incelenmiş ve aralarından en belirgin olanları seçilmiştir. Araştırmada, belirlenen haberlerden 6 adet haber karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Bulgular

Çalışmada, halkın endişelenmesine ve rahatlamasına neden olabilecek haberler ayrı başlıklar halinde ele alınmıştır. Her iki gruptan da 3’er adet haber belirlenmiştir. Belirlenen haberler T. Van Dijk’ın eleştirel söylem analizi yöntemine tabi tutulmuştur.

Halkı endişelenmeye sevk edebilecek haberler

1. Haber Başlığı: Coronada haftalık vaka sayıları açıklandı! Katlanarak artıyor (www.sozcu.com.tr)
Haber tarihi: 20 Temmuz 2022

Sozcu YAZARLAR GÜNDEM FİNANIS SPOR HAYAT DÜNYA EKONOMİ OTOMOTİV
Coronada haftalık vaka sayıları açıklandı! Katlanarak artıyor
Sağlık Bakanlığının açıkladığı verilere göre 11-17 Temmuz tarihleri arasında corona nedeniyle 96 kişi hayatını kaybetti. Vaka sayısı ise katlanarak artıyor...

Yayınlanma: 23:51 - 20 Temmuz 2022 | Güncellenme: 00:06 - 21 Temmuz 2022

ŞİMDİYE KADAR KAÇ KİŞİ HAYATINI KAYBETTİ?

Türkiye'de şimdiye kadar görülen vaka sayısı 15 milyon 524 bin 71 olarak açıklandı. Virüs nedeniyle hayatını kaybeden toplam kişi sayısı da 99 bin 184 oldu.

AŞILAMADA İLK SIRADA HANGİ ŞEHİR VAR?

Bakanlığın tablosuna göre Türkiye'de en çok aşılamanın gerçekleştirildiği Osmaniye'yi, Ordu, Amasya, Muğla, Kırklareli, Çanakkale, Eskişehir, **Balıkesir**, Manisa ve Zonguldak takip etti.

Sağlık Bakanlığının haftalık Covid-19 verilerini açıkladı. Buna göre, 11-17 Temmuz haftasında 226 bin 532 kişi coronaya yakalandı.

Bir hafta içerisinde corona nedeniyle de 96 kişi yaşamını yitirdi. İyileşenlerin sayısı ise 124 bin 732 olarak açıklandı.

TÜRKİYE HAFTALIK COVID-19 TABLOSU 11 - 17 Temmuz 2022	
VAKA SAYISI	226.532
VEFAT SAYISI	96
İYİLEŞEN SAYISI	124.732
TOPLAM VAKA SAYISI	15.524.071
TOPLAM VEFAT SAYISI	99.184

EN DÜŞÜK AŞILAMA ŞANLIURFA'DA

Bakanlığın tablosuna göre Türkiye'de en az aşılamanın gerçekleştirildiği Şanlıurfa'yı sırasıyla Batman, Siirt, **Dişarbakır**, Bingöl, Muş, Mardin, Bitlis, Ağrı ve Elazığ takip etti.

GEÇEN HAFTA VAKA SAYISI 117 BİNDİ

Bakanlığı 4-10 Temmuz haftasını kapsayan tabloya göre, 117 bin 95 vaka tespit edilirken, 31 kişi hayatını kaybetmişti.

Şekil 1: Haber metni: Coronada haftalık vaka sayıları açıklandı! Katlanarak artıyor

Haberin konusu: Haberde Sağlık Bakanlığı'nın açıklamış olduğu vaka sayısı ve hayatını kaybedenlerin kişi sayısı verilmiştir. Sonrasında aşılama ilk sırayı alan şehir ve en düşük aşılamanın gerçekleştiği şehir belirtilmiştir. Haber metninde ayrıca geçen haftanın vaka sayısı ve hayatını kaybedenlerin sayısı yazılmıştır. Bunun dışında, 11-17 Temmuz 2022 tarihleri arasındaki haftalık Covid-19 tablosu ve aşılama haritası yer almaktadır.

Haberin söylem analizi: van Dijk'ın söylem analizinde genel olarak makro yapı ve mikro yapı olarak iki ana kısımdan bahsedilir.

A) Makro yapı analizi: Makro yapı incelemesi, tematik ve şematik yapı olarak 2 ayrıdır. Makro yapı incelemesinde başlıklar, haber kaynakları, haber girişleri, ana olay, haberin bağlamı, ardaan bilgileri ve olay kişilerinin olayı açıklaması gibi öğeler ele alınır. Sonrasında ise, haber fotoğrafları tematik yapı unsuru olarak incelenir (Özer, 2011: 83).

1. Tematik Yapı

a)Başlık: Haber metninin başlığı incelendiğinde öncelikle yazım yanlışları göze çarpmaktadır. ‘Coronada’ derken ‘da’ eki tırnakla ayrılmalıydı ve ‘açıkladı’ değil ‘açıklandı’ yazılmalıydı. Böylece başlıkta öncelikle yazım yanlış ve onun eşliğinde anlatım bozukluğu bulunduğu saptanmıştır.

Diğer yandan, başlıkta okuyucunun dikkatini çekmek ve ilgi uyandırmak için kullanılan ünlem işareti görülmektedir. Başlıkta kullanılan ünlem işareti, genellikle haberi okutmak ve daha ilgi çekici hale getirmek için kullanılmaktadır. Bu haberde de yine bu amaçla kullanıldığı söylenebilir.

van Dijk’a göre başlıklar, haber metnindeki söylemin, hangi konuda olduğunu anlatmaktadır ve söylemin vermek istediği asıl bilgiyi somutlaştıran bir biçimde verilmesini sağlar. Bu nedenle bir haber için en önemli nokta haberin başlığıdır. Aynı zamanda başlık haberi okutan ya da okumaktan vazgeçiren unsurdur.

b)Haber girişleri ve spotlar: Haberin bu kısmı incelendiğinde, girişin oldukça kısa olduğu görülmektedir. Sonrasında girişin sonunda kullanılan üç nokta dikkat çekmektedir. Haberde kullanılan üç nokta işareti, genellikle bilgilerin devamının geleceğini gösterir, bazen de okuyucunun cümleyi kendince tamamlayabilmesi için kullanır. Bu haberde bilgilerin devamının geleceğini belirtmek için kullanılmıştır.

c)Fotoğraflar: Haber metninde 3 ayrı görsel yer almaktadır. İlk olarak bir hasta hane görselinin yer aldığı fotoğraf bulunmaktadır. Bu fotoğrafla çok sayıda hasta var izlenimi oluşturulmak istenmiştir. Diğer bir görsel, bir haftalık Türkiye Covid 19 tablosudur. Haberde kullanılan tablolar ve sayılar habere inandırıcılık katmaktadır. Bu tabloda da sayısal veriler bulunmaktadır ve bu tablo ile habere inandırıcılık katılmıştır. Yine ikinci tablo Türkiye’deki aşılama haritasıdır.

2. Şematik yapı

a)Durum: Haberde ardaan bilgisi olarak geçen haftanın Covid-19 sayıları verilmiştir. Haberin sunuş şekline bakıldığında, birden fazla ara başlıkların yer aldığı ve bu ara başlıkların soru cümlesi şeklinde yapılandırıldığı görülmektedir. Ara başlıkların cevaplarının ise açık bir şekilde verildiği görülür. Ayrıca haber, tablolar ve bir fotoğraf ile de zenginleştirilerek sunulmuştur.

b)Yorum: Haberde bakanlığın ya da bir müdürlüğün kaynak olarak gösterilmesi haberin güvenilirliğini artıran unsurlardan birisidir. Bu haberde de bolca rakam kullanılmıştır. Habere yorum açısından bakıldığında, metnin girişinde yer alan ‘Vaka sayısı ise katlanarak artıyor...’ diyerek durumun vahametinin daha da artırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Yine cümle sonundaki üç nokta işareti ile sayının ilerleyen zamanlarda daha fazla artacağı izlenimi verildiği söylenebilir.

B)Mikro yapı: Mikro yapı incelemesinde ise, sözcük seçimleri ve bölgesel uyuma bakılır, ayrıca sentaktik çözümleme ve retorik çözümlemeleri yapılır. Sentaktik çözümlemede özellikle cümlelerin fiillerine bakılmaktadır. Aktif veya pasif yapılarla kurulmuş olan cümlelerin anlamları farklı olabilmektedir. Ayrıca bölgesel uyumda cümlelerin birbirleriyle olan ilişkileri incelenmektedir (van Dijk, 1983: 35).

1. Sentaktik çözümleme: Haberde aktif ve pasif yapı cümlelerin bir arada kullanıldığı görülmektedir. Bunun dışında, haber metninin oldukça kısa olduğu ve tablo, harita ve haber fotoğraflarıyla habere zenginlik katılmaya çalışıldığı belirtilebilir. Ayrıca haber metninde rakamların fazla olması; metne inandırıcılık kazandırmasının yanı sıra karışıklık da katmıştır.

2.Bölgesel uyum: Haber metninde bölgesel uyumun gözetildiği söylenebilir. Çünkü nedensel ve referansal ilişkilerin sayılarla verildiği görülmektedir. Yani vakaların arttığı anlatılırken sayılar referans

olarak gösterilmiştir. Yine metindeki tablolar, sayılar ve ara başlıklar haberin işlevselliğini artıran unsurlardandır.

3.Sözcük seçimleri: Bu metinde, olayı açıklarken bolca rakam ve şehir isimlerinden faydalandığı, haberi yazanın düşüncesinin yer almadığı görülmektedir. Metinde bulunan sözcükler, daha çok vaka sayılarını açıklamaya yöneliktir.

4.Haber retorigi: Haberde kullanılan tablolar ve rakamlar inandırıcılığı artıran etkenlerdendir. Yine metinde kullanılan ‘Sağlık Bakanlığının açıkladığı verilere göre’ ifadesinin kullanılması inandırıcılığı artırmak içindir.

2. Haber başlığı: Son tabloda korkutan artış! ‘Kovid bitmeden hemen gevşedik’ (www.milliyet.com.tr)
Haber tarihi: 21 Temmuz 2022

Altıncı kez yükseliş eğrisine geçen salgının önüne geçmek için üç aşıdan birinin tercih edilebileceği belirtilirken, Milliyet'e bilgi veren Bilim Kurulu üyesi Prof. Dr. Serhat Ünal, pandemi ateşinin yaz başında söndürüldüğünü ancak soğutma çalışmalarını beklemeyen tüm dünya genelindeki gevşemenin vaka sayılarını artırdığına dikkat çekti.

"Devletin ve Sağlık Bakanlığı'nın söylediği kural ve önerilere güvenilmeli" diyen Prof. Dr. Ünal, "Sağlık Bakanlığı ve devletimiz vatandaşlarımıza mRNA ve inaktif aşı randevularını açmışsa endişe edecek bir durum yoktur. Vatandaşlar bu üç aşıdan birini seçip hatırlatma dozlarını alabilirler" ifadelerini kullandı.

'ONLEM GİTTİ VAKA ARTTI'

Bitti derken yeniden başlayan salgında nerede hata yapıldı?

Tüm dünyada ciddi bir vaka artışı yaşanıyor. Mayıs ayından itibaren pandemi bitti şeklinde bir algı oluştu. Haziran'da vaka ve ölüm oranları neredeyse sıfırlanmıştı. Yangını söndürsek de koru duruyordu. Soğutma çalışmaları yapılmalı, kapalı alanlarda maske, mesafe kuralına dikkat edilmesi gerekiyordu. Tüm dünya hem sosyal, hem ekonomik nedenlerle bu önlemleri bırakınca vaka artışı başladı.

Yaz sonundaki tablo ve sonrasında endişeli misiniz?

Bizi asıl endişelendiren Eylül, Ekim dönemin ve sonrasındaki tablo. Çünkü sonbaharda diğer solunum yolu enfeksiyonlarında da artışlar göreceğiz. Önümüzdeki Eylül ve sonrasındaki riskleri de düşünerek artık toplu taşıma ve kapalı alanlarda maske takmamız gerekiyor.

Vaka sayılarının çok daha yüksek olduğu görüşüne katılır mısınız?

Almanya'daki günlük vaka sayısının 200 bine yaklaştığı belirtilirken, Türkiye'de insanların çok az test yaptırdığı düşünülürse vaka sayımızın yüksek olduğunu düşünüyorum.

Sizce hangi aşı?

Aşıları çeşitlendirmekte fayda olduğunu düşünüyorum. İki veya üç Sinovac aşıları biri hatırlatma dozunu mRNA olarak tercih edebilir veya iki doz mRNA yaptıran biri bu kez inaktif aşı tercih edebilir.

Şekil 2: Haber metni, Son tabloda korkutan artış! ‘Kovid bitmeden hemen gevşedik’

Haberin konusu: Haberde Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre Covid-19 vakalarının arttığı belirtilmektedir. Sonrasında, Bilim Kurulu üyesi Prof. Dr. Serhat Ünal'ın bu konudaki görüşlerine yer verilmiştir.

Haberin söylem analizi:

A) Makro yapı analizi:

1. Tematik Yapı

a)Başlık: Öncelikle haber başlığı ele alındığında, ünlem işareti ve haberin içeriğinden alınan bir ifadenin tırnak içinde kullanıldığı görülmektedir. Ünlem işaretinin, başlığa dikkat çekici bir anlam katmak için, tırnak işaretinin ise, inandırıcılık katmak için kullanıldığı söylenebilir.

Metonomi veya diğer adıyla mecaz (düz değişmece), benzetme amacı olmadan bir kelimeyi, başka bir kelime yerine kullanmaktır. Bu açıdan başlık incelendiğinde, ‘Kovid bitmeden hemen gevşedik’ ifadesinde, ‘gevşedik’ kelimesiyle metonomi yapılmıştır.

b)Haber girişleri ve spotlar: Yine haber metninin girişinde yer alan ‘soğutma çalışmalarını beklemeden gevşemenin vaka sayılarını artırdığını’ söylediği ifadede ‘soğutma çalışmaları’ derken metonomi yapıldığı söylenebilir. Diğer yandan, metinde bir spot ya da koyu puntuyla yazılan bir girişin bulunmadığı direk ana metne geçiş yapıldığı görülmektedir.

c)Fotoğraflar: Haber metninde 1 adet fotoğraf bulunmaktadır. Fotoğrafta kalabalık bir hastane görüntüsü yer almaktadır. Bu görselle, durumun ciddiyeti gösterilmek istenmiştir.

2. Şematik yapı

a)Durum: Haberde ardalan bilgisi olarak 11-17 Temmuz tarihlerinin vaka sayıları verilerek, artışın ne kadar olduğunun bilgisi verilmiştir. Haber 4 farklı ara başlık kullanılmış bu da sunuşa zenginlik kazandırmıştır. Ara başlıkların soru cümlesi olarak kullanılması ise, metnin röportaj gibi yapılandırıldığını göstermektedir.

b)Yorum: Haber kaynağı olarak Sağlık Bakanlığı ve Bilim Kurulu üyesi Prof. Dr. Serhat Ünal gösterilmiştir. Haber kaynaklarının yaptığı açıklamalar ise, yine Covid-19’un arttığına işaret ederek, halkın aldığı önlemleri çabuk bıraktığına yöneliktir.

B)Mikro yapı: Haberın mikro analizinde, cümle yapıları, sözcük seçimleri ve yan anlamları incelenir. Bu analizde, haber metninin derinlemesine analizi yapılır. Haber metninde kullanılan cümlelerin aktif veya pasif olması anlamı etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Pasif cümleler olayın failini gizlemekte, aktif cümlelerse, bir faili işaret etmektedir (Baştürk Akca, 2009: 101).

1. Sentaktik çözümleme: Söz konusu haber metni cümle yapı incelendiğinde, dolaylı ve doğrudan alıntılarının olduğunu ve “sona erdi, vurguladı, dikkat çekti” gibi aktif cümlelerin yer aldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu metinde özne gizlenmemiştir. Yine cümle yapılarında bulunan metonomi ifadeleri, metne ilginçlik kazandırmıştır.

2.Bölgesel uyum: Haberde nedenselliği kurmak için, vaka sayılarının artması, ‘soğutma çalışmalarının bitmeden gevşedik’ ifadesine bağlanmıştır. Metinde ara başlıkların bolca kullanılması işlevselliği artırmıştır ve haber kaynağının verilmesi ise, referansal ilişkinin kurulduğunu göstermektedir.

3.Sözcük seçimleri: Sözcük seçimleri bakımından, haberde ilk göze çarpan, haber girişindeki metonomi ifadeleridir. Yine ara başlıklarda kullanılan soru cümleleri ve bunların cevaplarının da verilmesi haberdeki ilgi çekiciliği artıran unsurlardandır.

4.Haber retoriği: Metinde kullanılan ramlar ve haber kaynaklarının isimlerinin verilmesi ve kaynakların sözlerinden doğrudan alıntı yapılması haberde inandırıcılığı artırmıştır. Yine soru cevap şeklinde bir sunumun yapılması, soruların cevap bulması inandırıcılığı artıran diğer bir göstergedir.

3. Haber başlığı: Covid-19 vakaları yükselişte: 'Maskeler erken çıkarıldı' (www.cumhuriyet.com.tr)
Haber tarihi: 26 Haziran 2022

"MASKELERİ TAKMAYA DEVAM ETMELİYİZ"

Hürriyet'ten Meltem Güna'nın haberine göre, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Enfeksiyon Hastalıkları Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Mehmet Ceyhan da "ABD, Avrupa ülkeleri, Çin ve Kore'de artış var. Bu artış Omicron'dan kaynaklanan iki yeni mutant virüsten çıktı. Omicron'a göre daha hızlı bulaşıyorlar ama klinik seyirleri hafif. Türkiye'de de bir vaka artışı görülüyor. Üç doz mRNA aşısı olanlar ağır tablodan şimdilik korunuyor. Bizim de en azından ülkeye girişlerde tedbir almamız gerekiyor" önerisinde bulundu.

Türk Toraks Derneği Genel Başkanı Prof. Dr. Oya İtil ise "Umarım sonbaharda tekrar yeni bir dalga ile karşılaşmayız. Test sayısını artırmamız, aşılamaya devam etmemiz, kapalı alanlarda, toplu ulaşım araçlarında, uçaklarda maskeleri takılmaya devam etmeliyiz" dedi.

Uzmanlar, özellikle toplu taşıma ve sinema tiyatro gibi toplu bulunulan yerlerde maske takılmasının önemine dikkat çekerek vaka sayılarının artabileceğini söyledi. **İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Haluk Eraksoy, "Bu hastalığın sona ermediğinin altını çizmek zorundayız. Maskeler erken çıkarıldı. Omicron'un yeni varyantları BA4 ve BA5 Avrupa'da çıktı. 'Aşı oldum üstüne de bu hastalığı geçirdim bana bir şey olmaz' diyenlerin bu yeni varyantla hastalanma olasılıkları çok yüksek"**

Şekil 3: Haber metni: Covid-19 vakaları yükselişte: 'Maskeler erken çıkarıldı'

Haberin konusu: Haberde Covid-19 vakalarının yükselişte olduğu anlatılmaktadır. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Haluk Eraksoy, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Enfeksiyon Hastalıkları Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Mehmet Ceyhan ve Türk Toraks Derneği Genel Başkanı Prof. Dr. Oya İtil'in konuyla ilgili açıklamaları, haber metnini oluşturmaktadır.

Haberin söylem analizi:

A) Makro yapı analizi:

1. Tematik Yapı

a) Başlık: İlk olarak haberin başlığı ele alındığında, haberle başlığın uyumlu olduğu ve başlığın haber metnini özetlediği görülmektedir. Başlıkta tırnak içerisinde Prof. Dr. Haluk Eraksoy'un sözleri yer almaktadır. Haberde uzman birinin görüşlerinin yer alması habere inandırıcılık katmaktadır. Bu haberde de başlıkta ve haber metninde inandırıcılığı artırmak için uzman görüşlerine yer verilmiştir.

b) Haber girişleri ve spotlar: Haberin spotunda, yine Covid-19 vakalarının arttığı ve bu ifadeyi desteklemek için de Prof. Dr. Haluk Eraksoy'un sözleri doğrudan alıntıyla verildiği görülür. Haber girişinin koyu punto ile verilmesi, haberde ilgi çekiciliği artırmıştır ve haber girişine dikkat çekilmek istenmiştir.

c) Fotoğraflar: Haberde 1 adet virüs fotoğrafı yer almaktadır. Haber metninde kullanılan fotoğraflar metni açıklamaya yönelik olmalıdır. Bu fotoğrafın metni açıklamak için yeterli olmadığı görülmektedir.

2. Şematik yapı

a)Durum: Metnin devamında ara başlık kullanıldığı da dikkat çekmektedir. Haber metninde ara başlıklar; okuyucuyu rahatlatmak, haberdeki farklı öğelerin birbirinden ayrılmasını sağlamak ve tek düzeligi ortadan kaldırmak için kullanılır. Bu haberde de yine bu amaçlarla ara başlık kullanılmıştır. Dolayısıyla haberin sunuş şekline dikkat edildiği görülmektedir.

b)Yorum: Haber metninde kaynaklar açık bir şekilde isimleriyle verilmiştir. Kaynaklardan doğrudan ve dolaylı alıntılar yapılmıştır.

B)Mikro yapı:

1. Sentaktik çözümleme: Haberin cümle yapılarına bakıldığında, doğrudan ve dolaylı anlatımlarla haberin oluşturulduğu görülmektedir. Yine haberde aktif cümleler yer almıştır ve vurgulanmak istenen ifadeler ise koyu renkle yazılmıştır.

2.Bölgesel uyum: Haber girişinde kullanılan ‘Son haftalarda Omicron’un alt varyantlarının yayılmasıyla neredeyse tüm ülkelerde Covid 19 vakaları artışa geçti’ ifadesi nedenselliğin kurulduğunu gösteren etkenlerden biridir. Yine bazı kelimelerin koyu puntıyla yazılması ve paragraflar halinde metnin verilmesi işlevselliği artırmaktadır. Haber kaynaklarının açık bir şekilde verilmesi ise referansal ilişkiye dikkat edildiğinin göstergesidir.

3.Sözcük seçimleri: Haber metninde genellikle dolaylı ve doğrudan alıntı cümleleri ve buna uygun sözcük seçimleri yapılmıştır. Ayrıca bazı kelimelerin koyu punto ile yazılması, o kelimelere dikkat çekilmek istendiğini göstermektedir.

4.Haber retoriği: Haberde doğrudan ve dolaylı alıntıların yapılması ve haber kaynaklarının açık bir şekilde verilmesi inandırıcılığı artıran noktalardır.

Halkı rahatlamaya sevk edebilecek haberler

4. Haber başlığı: SON DAKİKA Bakan Koca’dan koronavirüs açıklaması: Hastalık grip gibi seyrediyor (www.sabah.com.tr)
Haber tarihi: 28 Haziran 2022

Son dakika haberi...Sağlık Bakanı Fahrettin Koca Kabine toplantısı sonrası gazetecilerin sorularını yanıtladı. Bakan Koca, artan vaka sayılarının ardından 'Maskeler geri gelecek mi?' sorusuna da yanıt verdi. Koca açıklamasında,hastalığın artık grip gibi seyrettiğini ve endişe sebebi olmaktan çıktığını belirterek, "Herkes müsterih olsun" mesajını verdi.

Sağlık Bakanı Fahrettin Koca, Kovid-19'un artık grip gibi seyrettiğini, fakat ileri yaşta kişiler ve kronik rahatsızlığı olanlarda risk oluşturmaya yine devam edeceğini ifade etti. Bakan Koca risk grubunda olanların kişisel tedbirlere dikkat etmeleri önem arz ettiğini belirtti.

SORULARI CEVAPLANDIRDI

Cumhurbaşkanlığı Kabine Toplantısı'nın ardından soruları yanıtlayan Koca, "grip öneminde" olan hastalığın toplumsal anlamda endişe sebebi olmaktan çıktığını vurguladı.

HASTANE YÜKÜNDE AZALIŞ DEVAM EDİYOR

Bakan Koca, "Vaka sayılarında son iki haftada üç kattan fazla artış olsa da bunun tam tersine, hastane yükündeki azalış yine sürmektedir. Kötü günler geride kaldı. Benzerlerini gelecekte aramak yanlıştır. Herkes müsterih olsun."

ADİL BİR DÜZENLEME YAPILDI

Hekimlerle yaptığı bir toplantıdaki açıklamalarına yönelik sorulan "Hekimlik mesleğinin icrası dünyada hangi bakımdan zorlaşıyor?" sorusuna Bakan Koca şöyle yanıt verdi: "Tüm dünyada tıp, Malpraktis davaları sebebiyle sigorta şirketleri ve avukatlar arasında sıkışmış durumda. Bu nedenle, tüm dünyada, giderek, hekimler mesleğini yapamaz hale gelmekte. ABD dâhil, konuya duyarlı ülkelerin hiçbiri bu sorunu çözemediler. Oralarda sigorta şirketlerine prim ödenmesi üzerinden bir yöntem geliştirildi. Biz ise Türkiye olarak, dünyanın yapamadığını yaptık. Yeni çıkarılan Malpraktis yasası son derece önemli! Malpraktis davasından doğan tazminatı devlet üstleniyor. Ne hastamız ne hekim mağdur oluyor. Kasıt olmadığı müddetçe tazminatın hekime rücu edilmediği bir düzenlemeyle sorunu bitirdik. Bu sorun yüzünden, Türk hekimlerinin uygulamadaki başarılarının da tehlikeye girmeye başlayacağı bir dönem gelmekteydi. Eğer bu yasa çıkmamış olsaydı süreçte bizi bekleyen sonuç buydu. Hekim ve hasta açısından adil bir düzenleme yapıldı."

Şekil 4: Haber metni: SON DAKİKA Bakan Koca'dan koronavirüs açıklaması: Hastalık grip gibi seyrediyor

Haberin konusu: Haberde kabine toplantısı sonrasında Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın yaptığı açıklamalar yer almaktadır. "Son dakika" haberi olarak verilen haber metnine göre, Koca, Covid-19 hastalığının artık grip öneminde seyrettiğini ve toplumsal bağlamda endişe verici olmaktan çıktığını söylemektedir. Ayrıca Bakan Koca hastane, yüklerinin de azaldığını ve doktorlar açısından adil bir düzenleme yapıldığından da bahsetmektedir.

Haberin söylem analizi:

A) Makro yapı analizi:

1. Tematik Yapı

a) Başlık: Haberin başlığı incelendiğinde; ilgi çekmesi için "Son dakika" haberi olarak paylaşılması ve "koronavirüs" kelimesinin altı çizili olarak verilmesi söz konusudur. Bu durum haberin okunurluğunu artıran unsurlardandır. Yine iki nokta üst üste konularak açıklama yapılması habere inandırıcılık katmaktadır. Ayrıca başlıkta Bakan Koca'nın açıklamasına yer verilmesi, güvenilir haber olduğunun da göstergesidir.

b) Haber girişleri ve spotlar: Haber girişinde yine "Son dakika haberi..." şeklinde bir giriş yapılması, haberi hayli ilgi çekici hale getirmektedir. Kullanılan üç nokta işareti ise, haberin devamını okutmaya yöneliktir. Haber girişi metni açıklar niteliktedir ve Sağlık Bakanı Koca'dan alıntılar yapılması metne inandırıcılığı artırmaktadır.

c) Fotoğraflar: Haberde Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın bulunduğu bir adet fotoğraf bulunmaktadır. Metin, kabine toplantısının sonuçlarını anlattığı için bu fotoğrafın metni açıklar nitelikte olduğu söylenebilir.

2. Şematik yapı

a) Durum: Haberde 3 adet ara başlık olması, anlaşılır bir sunum şekli seçildiğini göstermektedir. Yine ara başlıkların büyük harflerle oluşturulması, metne ilgi çekicilik kazandırmıştır. Metindeki ardalın bilgisi ise, vaka sayılarının verilmesi üzerine kabine toplantısının yapılması ve Sağlık Bakanı Koca'nın

sayılarla ilgili soruları cevaplandırmasıdır. Dolayısıyla bağlam bilgisinin de doğru bir şekilde kurulduğu belirtilebilir.

b)Yorum: Haber metninde kaynak, Sağlık Bakanı Fahrettin Koca olarak açık bir şekilde verilmiştir. Yaptığı yorumlarla koronavirüsün seyrini açıklamaktadır.

B)Mikro yapı:

1. Sentaktik çözümleme: Haber, sentaktik açıdan ele alındığında; Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın koronavirüsle ilgili rahatlatan açıklamaları dolaylı ve doğrudan anlatımlar şeklinde verildiği görülmektedir. Cümle yapılarında 'vurguladı, belirtti' gibi aktif cümlelerin kullanılması yoğun olarak görülür.

2.Bölgesel uyum: Haberde bölgesel uyum gözetilmiştir. Haberde yer alan 3 ara başlıkla habere işlevsellik katılmıştır. Ayrıca ara başlıkların Koca'nın sözlerinden oluşması işlevselliği artırmıştır. Yine vakaların azalmasının ardından bu açıklamanın yapılması nedenselliğin kurulduğunu göstermektedir. Haber metnine Bakan Koca referans olarak gösterilmiştir.

3.Sözcük seçimleri: Sözcük seçimleri, Covid 19 sayılarının azalması ile rahatlatıcı nitelikte yapılmıştır. Haberde kullanılan, 'grip gibi seyretmesi, endişe sebebi olmaktan çıktığı, müsterih olsun' ifadeleri koronavirüsün etkisini yitirmesi noktasında rahatlatıcı nitelikte ifadelerdir.

4.Haber retoriği: Haberde bolca Bakan Koca'dan alıntı yapılmıştır. Ara başlıklar da dâhil olmak üzere alıntı yapılarak oluşturulmuştur. Dolayısıyla inandırıcılık artırılmıştır.

5. Haber başlığı: Kovid'in izleri siliniyor (www.sabah.com.tr)

Haber tarihi: 4 Haziran 2022

Şekil 5: Haber metni: Kovid'in izleri siliniyor

Haberin konusu: Haber metninde, İstanbul İl Sağlık Müdürü Prof. Dr. Kemal Memişoğlu'nun Kovid 19 salgını sürecinde İstanbul'da yürütülen çalışmalar, maske zorunluluğunun kaldırılması ve gelinen son durumla ilgili yapmış olduğu açıklamalar yer almaktadır.

Haberin söylem analizi:

A) Makro yapı analizi:

1. Tematik Yapı

a)Başlık: Oldukça kısa olan haber metninin başlığının da kısa bir şekilde kurulduğu belirtilebilir. Aslında “Covid-19” değil de sadece “Kovid” şeklinde yazılmış olması başlığın eksik yazıldığını göstermektedir. Ayrıca başlıkta “izleri siliniyor” derken fazlasıyla iddialı ve rahatlatan bir ifade kullanıldığı söylenebilir.

b)Haber girişleri ve spotlar: Haber metninde ayrı bir spot yazılmamış, tek paragraf olarak metin oluşturulmuştur. Haberin spotunun olmaması haberin okunma oranını düşürebilir, ancak kısa olması da okunma oranını artırıcı niteliktedir.

c)Fotoğraflar: Fotoğraf incelemesi yapıldığında, İstanbul’un ve İl Sağlık Müdürünün fotoğraflarının kullanılması, görsellik açısından habere son derece dikkat çekicilik kattığı belirtilebilir.

2. Şematik yapı

a)Durum: Haber metninin tek paragraftan oluştuğu, sadece İstanbul İl Sağlık Müdürü Memişoğlu’nun sözlerinin dolaylı ve doğrudan alıntılarla verildiği ve aktif cümle kullanımının yoğun olduğu görülmektedir.

b)Yorum: Haberin sonuna “AA” yazılarak haber kaynağının belirtildiği göze çarpmaktadır. Ayrıca İstanbul İl Sağlık Müdürü’nden alıntılarla haber oluşturulmuştur.

B)Mikro yapı:

1. Sentaktik çözümleme: Cümle yapılarına bakıldığında, ‘ifade etti, dedi’ şeklinde aktif yapı cümlelerin yer aldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra alıntı cümleleri kullanılmıştır.

2.Bölgesel uyum: Haber metnindeki ilk cümle ile nedensellik ortaya konulmuştur. Yine koronavirüs mücadelesinin başarılı şekilde yapılmasına bağlı olarak, dünyaya örnek bir mücadele sergilendiği söylenmiştir. İstanbul İl Sağlık Müdürü haberde söylenenlere referans olarak gösterilmiştir.

3.Sözcük seçimleri: Haber metninde geçen ‘Salgında Türkiye’nin dünyaya örnek bir mücadele ortaya koyduğu, bu sürecin başarılı geçtiği, şu an ki sayıların salgının en düşük sayılar olduğu ve normal bir hastalık gibi yöneteceğiz’ ifadeleri salgının seyri konusunda oldukça umut verici ifadeleridir. Öte yandan son cümlede ‘Kimse tedirgin olmasın, korkmasın’ derken ve başlıkta ‘Kovid’in izleri siliniyor’ derken yine Covid 19 salgınıyla ilgili rahatlatıcı ifadeler yer verilmiştir.

4.Haber retoriği: Haberin İstanbul İl Sağlık Müdürü’nün sözlerinden alıntı yapılarak oluşturulması, habere inandırıcılık kazandırmıştır.

6. Haber başlığı: Bakan Koca: 21 ilde yoğun bakım hastası yok (www.oncevatan.com.tr) Haber tarihi: 22 Nisan 2022

Bakan Koca: 21 ilde yoğun bakım hastası yok

ADIYAMAN - Sağlık Bakanı Fahrettin Koca, koronavirüs salgını sonrası dünya genelinde belli bir toplumsal bağışıklık olduğunu düşündüklerini söyledi. Türkiye'de son dönemlerde salgın nedeniyle yoğun bakım hastalarının sayısının azaldığını anlatan Bakan Koca, "Son dönemlerde hayatını kaybeden vatandaşlarımızın neredeyse tamamı ileri yaş grubu ve ek hastalığı olan kişiler. Bugün itibarıyla yoğun bakımda hasta bulunmayan il sayımız 21'e çıktı" dedi.

Sağlık Bakanı Fahrettin Koca çeşitli temaslarda bulunmak üzere Adıyaman'a geldi. Bakan Koca'yı havalimanında Vali Mahmut Çuhadar, AK Parti Adıyaman Milletvekili Ahmet Aydın, Adıyaman Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Turgut, Belediye Başkanı Süleyman Kılıç, Sağlık Müdürü Erdoğan Öz ile protokol üyeleri karşıladı. Vali Mahmut Çuhadar'ı ziyaret ederek burada kente ilişkin bilgiler alan Bakan Koca, daha sonra gazetecilere açıklama yaptı. Türkiye'nin sağlık altyapısı anlamında dünyanın en iyi ülkelerinden biri olduğunu anlatan Bakan Koca, şöyle konuştu:

"Bilim Kurulu toplantısını geniş katımlı ve yüz yüze yapmak istiyoruz. O nedenle erteledik. Geçen haftada söylemişim; özellikle Bilim Kurulu'nda okullarda maske olmak üzere birçok konuyu değerlendirmiş olacağız. Hepimizin gördüğü gibi salgın giderek etkisini yitiriyor ve azalmış oluyor. Omicron varyantıyla birlikte hastane yükünün çok azaldığını artık biliyoruz. Bir taraftan da etkili olan aşılarmızın olduğunu biliyoruz. Türkovac aşımız da üretilmeye devam ediyor. Herhangi bir tedarik sorunun olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Özellikle bu dönemde vatandaşlarımızın hele belli bir yaş üzeri olan ve belli risk altında olan vatandaşlarımızın asla ve asla hatırlatma dozlarını ihmal etmemeleri gerekiyor. Salgın bitiyor, artık aşıya da ihtiyaç kalmadı gibi düşünmemeliyiz. Aşılı olan vatandaşlarımızın özellikle akciğer enfeksiyonunun daha az olduğunu hatta akciğere inmediğini biliyoruz. Türkovac'da özellikle Omicron varyantına önemli oranda etkili olduğunu tekrar tekrar söylemek istiyorum. Bu anlamda güvenle rahatla herkesin kullanması gerektiğinin altını çiziyorum. Bu süreçte özellikle ilk pikten sonra şu an Türkiye'de hastane yükünün en az olduğu dönemi yaşıyoruz. Bu son derece önemli halen Avrupa'da birçok ülkede vaka sayılarını ve hastane yükünü hepimiz biliyoruz. Türkiye'nin bu geldiği noktayı önemli buluyorum."

DHA

Şekil 6: Haber metni: Bakan Koca: 21 ilde yoğun bakım hastası yok

Haberin konusu: Haberde Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın Koronavirüs salgınının son durumuyla ilgili yaptığı açıklamalar yer almaktadır. Koca yaptığı açıklamada Özellikle 21 ilde yoğun bakım hastasının kalmadığını söylemiştir. Ayrıca habere göre; Bakan Koca, Türkovac aşısının üretiminin devam ettiğini, yine herkesin hatırlatma aşılarını yaptırması gerektiğini ve hastanelerdeki yükün azaldığını söylemektedir.

Haberin söylem analizi:

A) Makro yapı analizi:

1. Tematik Yapı

a) Başlık: Haberin başlık incelemesi yapıldığında; iki nokta üst üste işareti kullanılarak Sağlık Bakanı'nın açıklamasının yer aldığı görülmektedir. Başlıkta iki nokta üst üste işareti kullanılmış ancak tırnak işareti kullanılmamıştır. Diğer yandan, başlıkta "yoğun bakım hastası yok" derken Koronavirüs yoğun bakım hastasının olmadığı söylenmek istenmiştir. Dolayısıyla metonimi yapıldığı söylenebilir.

b) Haber girişleri ve spotlar: Haber girişi ya da spotu, diğer paragraflardan belirgin şekilde yazılmamıştır. Haber girişinde Sağlık Bakanı Koca'dan alıntılar yapıldığı görülmektedir. 'Yoğun bakımda hasta bulunmayan sayımız 21'e çıktı' ifadesinde sayı belirtilerek kesinlik kazandırılmıştır.

c) Fotoğraflar: Haber metninde Bakan Koca'nın yer aldığı tek bir fotoğraf yer almaktadır. Bu fotoğrafın haberi anlatmak için yeterli olmadığı söylenebilir.

2. Şematik yapı

a)Durum: Uzun bir haber olmasına rağmen okuyucuyu rahatlatması ve konular arası geçişi sağlaması açısından bir gereklilik olan ara başlıkların haberde hiç kullanılmadığı görülmektedir. Bu bağlamda, zengin bir sunum yapılmadığı söylenebilir. Bunun yanı sıra, Sağlık Bakanı Koca'dan yapılan doğrudan alıntılar, diğer parafardan farklı şekilde yazıldığı ve bunun da haber sunumuna bir farklılık kattığı söylenebilir. Ayrıca haberde bağlam ve ardaan bilgilerinin de verildiği tespit edilmiştir. Örneğin, ilk paragrafta 'dünya genelinde belli bir toplumsal bağışıklık olduğu' ve buna bağlı olarak da 'yoğun bakım hastalarının sayısının azaldığı' ifadeleri bu bilgileri vermektedir.

b)Yorum: Haberde kaynak olarak Sağlık Bakanı Koca verilmiştir. Bakan Koca'nın yaptığı açıklamalar, olayı açıklar niteliktedir. Ayrıca haber metninin altında 'DHA' diye yazılarak haberin hangi ajandan alındığı da belirtilmiştir.

B)Mikro yapı:

1. Sentaktik çözümleme: Bu metin, dolaylı ve doğrudan anlatımların yoğun olduğu bir haber metnidir. Bu tür anlatımların kullanıldığı haber metinlerinde haber yazma işi daha kolay olduğu için gazeteciler sık sık bu yöntemle başvurmaktadır. 'konuştu, devam etti' şeklinde aktif cümlelerin varlığı görülmektedir. Haberde kısa ve basit cümleler kullanılmıştır.

2.Bölgesel uyum: Haberde bölgesel uyumun gözetildiği söylenebilir. Örneğin, üçüncü paragrafta yer alan 'dünya genelinde belli bir toplumsal bağışıklık olduğunu düşünüyoruz.' ifadesinin nedeni; 'Artık aşımız da var ilacımız da var' cümlesidir. Dolayısıyla nedensel ve referansal ilişki kurulmuştur. Yine haberde alıntılar bolca yer almasının habere işlevsellik kattığı söylenebilir.

3.Sözcük seçimleri: Haber metni Bakan Koca'nın söylediklerinden oluşan bir metindir. Bu bağlamda haberde Bakan Koca'nın sözcükleri kullanılmıştır. Haberi yazan gazetecinin, habere katkısının çok az olduğu belirtilebilir.

4.Haber retoriği: Haberde Sağlık Bakanı Koca'nın konuşmalarının yer alması habere inandırıcılık katmaktadır. Haberde konunun bir uzmanının sözlerinin bulunması, habere ayrı bir güvenilirlik kazandırmaktadır.

SONUÇ

Koronavirüs salgını günümüzde etkisini belirli oranda yitirmiş olsa da, grip, öksürük gibi değişik şekillerde kendini göstermeye devam etmektedir. Salgının etkisinin değişmesi, internet haberlerine de yansımış, zamanla salgınla ilgili haberler de yaşanan gelişmelerden payını almıştır.

Bu bağlamda, gündem belirleme kuramına göre, medya içerikleri, halkın gündemini oluşturmaktadır. Medya hangi konuları önemli bulursa, bunları ya daha fazla tekrar ederek ya da haber sıralamasında ilk sıraya alarak ön planda tutmaktadır. Böyle yaparak halkın neler konuşacağı planlanmaktadır.

Risk toplumu yaklaşımına göre ise, medyada yer alan belirsizlik halka da yansımaktadır ve halk kendisini böyle durumlarda risk altında hissetmektedir. Buna bağlı olarak risk toplumu oluşmaktadır. Covid-19'un 2022 yılında seyrinin değişmesiyle birlikte oluşturulan haberler, karşılaştırma yapacak kadar zıt yönlerde olmaktadır. Bazı haberler halkta kaygı, endişe oluşturabilirken, bazıları ise halkın rahatlamasını sağlayarak onların rehavete kapılmalarına neden olmaktadır.

Böyle bir tartışmadan yola çıkan bu araştırmada, karşılaştırmalı olarak 3'er haber van Dijk'ın söylem analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Ayrıca McCombs ve Shaw'un ortaya koyduğu gündem belirleme kuramı ve U. Beck tarafından ortaya atılan risk toplumu yaklaşımı da çalışmayı şekillendirmiştir. Araştırmanın sonuçları şu şekilde sıralanabilir:

-Araştırmada ele alınan koronavirüs salgınından halkı endişelenmeye sevk edebilecek haberlerin ortak özellikleri, makro ve mikro yapı açısından bakıldığında, ilk olarak haber başlıklarında dikkat çekmek için tırnak işareti, ünlem işareti veya üç nokta gibi noktalama işaretlerinin kullanıldığı görülmektedir. Diğer yandan, doğrudan ve dolaylı anlatımlarla, söz konusu kişilerin konuyla ilgili yorumları haberlerde ağırlıklı olarak yer almaktadır ve genel olarak aktif yapı cümle yapıları kullanılmıştır. Yine ele alınan haberlerin normal uzunlukta olduğu ve buna bağlı olarak da ara başlıkların kullanıldığı ve haber fotoğraflarının da metne eklendiği görülür.

-Bunun dışında, bu haberlerde farklılık olarak, bir haberde metonomi kullanımı, bir haberde de sayısal ifadelerle yer verilmesi söz konusu olmuştur.

-İncelemeye alınan koronavirüs salgınıyla ilgili halkı rahatlamaya sevk edebilecek haberlerin ortak özellikleri ise, haber başlıklarında olaya konu olan kişilerin söylemlerinin kullanıldığı, yine doğrudan ve dolaylı anlatımlara yoğun olarak başvurulduğu görülmektedir. Hatta sadece doğrudan ve dolaylı anlatımlarla haber metninin oluşturulduğu, haberi yazanın hiçbir katkısının olmadığı haberlerin varlığı dikkat çekmektedir. Diğer taraftan, haberlerin çoğunlukla ajanslardan alınan haberlerden oluştuğu söylenebilir.

-Haberlerdeki farklı özellikler ise, bir haberde metonomi kullanıldığı, bir haberde ara başlıklara yer verildiği, bir haberin de oldukça kısa bir şekilde oluşturulduğu belirlenmiştir.

-Çalışma kapsamındaki internet haberleri genel olarak incelendiğinde, doğrudan ve dolaylı anlatımlara yoğun olarak yer verildiği, haber fotoğraflarının kullanıldığı, haber başlıklarının olayı özetlediği ve çoğunlukla aktif yapı cümlelerin bulunduğu söylenebilir.

-Çalışmada ayrıca ele alınan haberlerde, koronavirüsle ilgili halkta endişelenmeye veya rahatlamaya yol açabilecek birçok nokta tespit edilmiştir. Örneğin, başlıklarda yer alan 'korkutan artış, vakalar yükselişte, katlanarak artıyor' ve benzeri ifadeler, halkın kaygılanmasına neden olabilecek ifadelerdir. Diğer yandan, 'Kovid'din izleri siliniyor, hastalık grip gibi seyrediyor' gibi sözler ise, halkın rahatlamasına neden olabilecek sözlerdendir.

Çalışma konusu seçilirken, bu konudaki çalışmaların çoğunlukla salgının başladığı yılda yoğunlaştığı ve genel olarak 2022 yılında yapılmış olan ve koronavirüs salgının azalmasının haberlere yansımaları konu edinen çalışmaların az olduğu görülmüştür. Bu çalışma, buradaki eksiklikten ve 2022 yılında bu konudaki internet haberlerinin adeta ikiye bölünmesinden yola çıkılarak oluşturulduğu için ve ileride bu konuda yapılacak olan çalışmalara ışık tutması açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

Akyüz, S. S. (2020). *Yanlış bilgi salgını: Covid-19 salgını döneminde Türkiye'de dolaşıma giren sahte haberler*. Akdeniz İletişim Dergisi, 34, 422-444.

Alkın, R. C. (2017). *Ulrich Beck'in risk toplumu kavramsallaştırması ekseninde toplumsal kontrolün dönüşümüne giriş denemesi*. Medeniyet ve Toplum Dergisi, 1 (1), 35-54.

Atabek N. (1998). *Gündem belirleme yaklaşımı*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 7, 155-174.

Ayhan, B. & Demir Y. (2020). *Toplumsal gerçeklikten kaçış: Covid-19 sürecinde internet magazin haberlerinin gündemi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22 (4), 1567-1590.

Baştürk Akça, E. (Der.) (2009). *İdeoloji-dil-söylem ve anlam ilişkisi: medyada anlamın toplumsal inşası*. İ. Parlak (Ed.), *Medyada gerçekliğin inşası Türk medya söylemine eleştirel bir bakış*, (77-106 içinde). Çizgi Kitabevi.

Beck, U. (1992). *Risk society towards a new modernity*. Sage Publications.

Çelik, R. (2021). *Pandemi ile ilgili haberlerde söylem analizi: en çok tıklanan haber sitelerinde tematik yapı üzerine bir inceleme*. Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 12 (45), 45-64.

Çuhacı, A. (2007). *Ulrich Beck'in risk toplumu kuramı*. Sosyoloji Dergisi, 3 (14), 129-157.

Dolgunyürek, D. Ö. (2018). *İnternet gazeteciliğinde ortaya çıkan ihlallerin önlenmesi için çözüm önerileri ve internet gazetecilerinin hakları*. Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2 (1), 205-234.

Fowler, R. (1991). *Language in the news: discourse and ideology in the press*. Routledge Publications.

Kılıç, S. (2020). *Gündem belirleme kuramı bağlamında twitter ve internet gazetelerinin karşılaştırılması: Hürriyet ve Milliyet Gazeteleri örneği*. Selçuk İletişim Dergisi, 13 (1), 91-129.

Kurtdaş, E.M. (2019). *Gündem belirleme ve yorumlama açısından medya okuryazarlığı*. E. Koçoğlu ve Ö. Akman (Ed.), *Medya okuryazarlığı ve eğitimi*, (s. 239-260 içinde) Literatürk Yayınları.

Kuyucu, M. (2016). *Gündem Belirleme teorisi bağlamında radyo mecrasının müzik kamuoyunu belirleme gücü*, Proceedings of SOCIOINT 2016 3rd International Conference on Education, Social Sciences and Humanities, 23-25 May 2016- Istanbul, Turkey, 326-346.

Kuyucu, M. (2021). *medyanın haber verme işlevi ve Covid-19 virüsü: gençler korona pandemisinde medyanın haber verme fonksiyonunu nasıl kullandı?*. The Journal of Academic Social Science Studies, 14 (85), 337-354.

Kütükoğlu, E. (2021). *Afet gazeteciliğine gündem belirleme kuramı ve İzmir depremi haberlerinden bakış*, Uluslararası Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli Dergisi, 4 (2), 211-233.

McCombs M. E. & Shaw D. L. (1972). *The Agenda-Setting Function of Mass Media*, The Public Opinion Quarterly, 36, 2, 176-187.

Özer, Ö. (2011). *Haber söylem ideoloji eleştirel haber çözümlemeleri*. Literatürk Yayınları.

Rigel, N. (2000). *İleti tasarımı haber*. Der Yayınları.

Uyanık, G. (2021). *Koronavirüs (COVID-19) salgını ve internet gazeteciliği: karşılaştırmalı bir içerik analizi*. Erciyes İletişim Dergisi, Özel Sayı 2, 183-206.

Timur, K. (2017). *Kitap incelemesi Ulrich Beck: risk toplumu – başka bir modernliğe doğru*. Intermedia International e-Journal. 4 (6), 188-192.

Topsakal, T. & Ferik F. (2021). *Haber sitelerinin Covid-19 aşılara yönelik yaklaşımı ve haber içeriklerinin değerlendirilmesi*. Akdeniz İletişim Dergisi, 35, 370-386.

Van Dijk T. A. (1983). *Discourse analysis: its development and application to the structure of news*. Journal of Communication, 33(2), 20-43.

van Dijk, T. A. (1999). *Söylemin yapıları ve iktidarın yapıları*. M. Küçük, (Çev.) (Der). Medya iktidar ideoloji, (s. 331-396 içinde), Bilim ve Sanat Yayınları.

van Dijk, T. A. (2003). *Söylem ve ideoloji: çok alanlı bir yaklaşım*. N. Ateş (Çev.) (Der.). Söylem ve ideoloji mitoloji-din-ideoloji, (s. 13-112 içinde), Su Yayınları.

van Dijk, T. A. (2007). *Medya içerikleri bir söylem olarak haberlerin disiplinler arası çözümlemesi*. Ü. Atabek, (Çev.) (Der). Medya metinlerini çözümlemek içerik, göstergebilim ve söylem çözümleme yöntemleri. (s. 164-177 içinde). Siyasal Kitabevi.

İnternet Kaynakları

Bilgi.hayatadestek.org, COVID-19 Sağlık Bakanlığı Bilgilendirmesi. (13.09.2022) Erişim adresi: https://hayatadestek.online/yayinlar/covid-19-salgini/covid-19-saglik-bakanligi-bilgilendirmesi/?gclid=EAaIQobChMlg_jZmMvE-QIV1IXVCh3EVwIQEAAYASAAEgJpfPD_BwE.

TRT Haber, Yazar: Bahar Toprak (2021). Türkiye'de Salgın Döneminde İnternet Kullanımı Arttı. (20.12.2022) Erişim adresi: <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiyede-salgin-doneminde-internet-kullanimi-artti-555072>.

T.C. Sağlık Bakanlığı, COVID-19 Bilgilendirme Platformu. (13.08.2022) Erişim adresi: [https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir.html#:~:text=Yeni%20Koronavir%C3%BCs%20Hastal%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20\(COVID%2D19,2020'de%20tan%C4%B1mlanan%20bir%20vir%C3%BCst%C3%BCr](https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir.html#:~:text=Yeni%20Koronavir%C3%BCs%20Hastal%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20(COVID%2D19,2020'de%20tan%C4%B1mlanan%20bir%20vir%C3%BCst%C3%BCr).

Tüik.gov.tr, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, (02,04,2023). Erişim adresi: tuik.gov.tr.

Vikipedi Özgür Ansiklopedi, COVID-19 Pandemisi. (13.08.2022) Erişim adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/COVID-19_pandemisi.

1.Haber metni: Coronada haftalık vaka sayıları açıkladı! Katlanarak artıyor. (13.08.2022) Erişim adresi: <https://www.sozcu.com.tr/2022/saglik/haftalik-vaka-sayilari-acikladi-buyuk-artist-7260938/>.

2.Haber metni, Son tabloda korkutan artış! 'Kovid bitmeden hemen gevşedik'. (13.08.2022) Erişim adresi: <https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-tabloda-korkutan-artist-kovid-bitmeden-hemen-gevstedik-6793432>.

3.Haber metni: Covid-19 vakaları yükselişte: 'Maskeler erken çıkarıldı'. (14.08.2022) Erişim adresi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/saglik/covid-19-vakalari-yukseliste-maskeler-erken-cikarildi-1951460>.

4.Haber metni: SON DAKİKA Bakan Koca'dan koronavirüs açıklaması: Hastalık grip gibi seyrediyor. (15.08.2022) Erişim adresi: <https://www.sabah.com.tr/gundem/2022/06/28/son-dakika-bakan-kocadan-koronavirus-aciklamasi-hastalik-grip-gibi-seyrediyor>.

5.Haber metni: Kovid'in izleri siliniyor. (15.08.2022) Erişim adresi: <https://www.sabah.com.tr/yasam/kovidin-izleri-siliniyor-6020347>.

6.Haber metni: Bakan Koca: 21 ilde yoğun bakım hastası yok. (17. 08.2022) Erişim adresi: <https://www.oncevatan.com.tr/saglik/bakan-koca-21-ilde-yogun-bakim-hastasi-yok-h184228.html>.